

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Огняна Кирилова Стоичкова

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор”

Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Докторска програма: «Финанси, застраховане и осигуряване»

Автор: Росалия Павлова Касамска

**Тема: МЕТОДОЛОГИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТИ,
ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕВРОПЕЙСКИ И МЕЖДУНАРОДНИ ПРОГРАМИ“**

Научен ръководител: доц. д-р Даниела Илиева

1. Общо описание на представените материали

Участвам в научното жури, съгласно заповед на ректора на ВУЗФ №111/31.05.2019 г.

Обект на рецензиране са: дисертационния труд „Методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми“; автореферат по дисертацията; шест броя публикации, свързани с дисертационния труд; CV на докторантката; копие от дипломата за придобита ОКС „магистър“ и протоколите и заповедите, от които е видно спазването на формалните изисквания за откриване на процедурата по защита на дисертационния труд на Росалия Касамска.

2. Кратки биографични данни за дисертанта

Докторантката Росалия Павлова Касамска е завършила висшето си образование в ОКС бакалавър в ЮЗУ “Неофит Рилски“ по специалност „Европеистика“, а магистърската степен – в СУ „Св. Климент Охридски“ по специалност „Управление на проекти“ през 2016 г. През годините се е обучавала в разнообразни курсове за повишаване на компетентностите по медиация и разрешаване на конфликти, по предприемачество и бизнес и пр., което е свидетелство за непрекъснатото ѝ обучение и придобиване на нови компетенции и знания, необходими в изследователската ѝ дейност.

Трудовата дейност на Росалия Касамска е в областта на изготвянето и управлението на проекти. Нейните отговорности са не само като експерт, но и като лектор по тази тематика.

Росалия Касамска е зачислена в докторската програма на ВУЗФ по „Финанси, застраховане и осигуряване“ през 2018 г. като докторант на самостоятелна подготовка. Тя е изпълнила задачите си по индивидуалния учебен план - положила е докторантските изпити по обща икономическа теория, по общи и статистически методи на научните изследвания и по специалността в определените в индивидуалния план срокове, публикувала е изисквания се брой разработки, свързани с темата на дисертационния труд и е представила за обсъждане в обучаващото звено своята дисертация. В резултат на това със заповед на Ректора на ВУЗФ №104/ 30.05.2019 г. е отчислена с право на защита.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В увода на дисертацията е обоснована актуалността на избраната тема. Можем да се съгласим с мотивите на докторантката, че възможностите за използване на европейското финансиране на проекти в българската икономика се нуждаят от усъвършенстване на методологията на изработване на проектите, от по-добре обучени и квалифицирани мениджъри, които изработват и обосновават проектите с оглед възможно най-пълното усвояване на средствата, които се отпускат от ЕС. Известни са причините, които не ни нареждат в първите места по усвояване на финансирането на европейските проекти сред страните-членки на ЕС – недостатъчната компетентност на разработващите проекти и несъвършенства в методиката за съставяне и управление на проекти. Тези предпоставки има предвид докторантката и се заема да представи модел на усъвършенствана методология, което повишава стойността на представения труд.

4. Познаване на проблема

Дисертантката познава проблема, който разглежда в дисертационния труд. Това проличава от многобройните позовавания на различни автори, които са оставили следа по въпросите, които засягат важни страни от тематиката на настоящата дисертация. Тези теоретични познания, съчетани с работата ѝ като мениджър на проекти, е много добра симбиоза, която ѝ позволява да осветли пространно разглеждания проблем.

5. Методика на изследването

В дисертационния труд са застъпени широко използваните в подобни разработки методи като: системният анализ, методът на експертните оценки, теоретичният анализ на многобройни български и чуждестранни литературни източници, индукцията и дедукцията, наблюдението, анализът и синтезът.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд „Методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми“ се състои от увод, три

глави, които дават възможност за последователно и логично изясняване на темата, заключение с общ обем 153 страници, съдържащи 40 фигури и 2 приложения. В приведената накрая библиографска справка са посочени 111 източника.

Посочени са обектът на изследването, предметът и са конкретизирани задачите, които последователно са решени в отделните глави.

Целта е ясно поставена – да се предложи усъвършенствана методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми, която да бъде в съответствие с основните принципи и методи, характерни за проектното управление, но и същевременно да е адаптиран специфично, съобразно практическата подготовка и управление на проекти, изпълнявани с финансовата подкрепа на Европейския съюз и други международни организации.

Росалия Касамска формулира **основната теза** на своето изследване, с която защитава идеята, че е необходимо да се създаване на единна методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни организации, за да се даде възможност на бенефициентите да усъвършенстват разработването на проектни предложения, реализирани с директно финансиране от Европейската комисия, през националните оперативни програми или чрез финансова подкрепа от други международни мрежи и организации.

Положително е очертаването на ограниченията в изследването, което дава възможност да се съсредоточат усилията върху доказване на основната теза и да не се разпилява изследването в странични въпроси, които съпътстват сложната дейност на разработването на проектите.

Първата глава е уводна, насочена към теоретико-методологическите аспекти на управлението на проекти, финансирани от европейски и международни програми. В седем параграфа е направена характеристика на процеса на управление на проектите, като се проследяват детайлно всички етапи от техния жизнен цикъл.

Положително е включването още в тази първа част на дисертацията на финансовите аспекти в управлението на проектите, които пронизват същността на процеса.

Към достойнствата на първата глава се отнася изясняването на основните термини, свързани с управлението на проектите, финансирани от европейски и международни програми. Налице е също така синтез на необходимите структурни компоненти за разработване и управление на такъв тип проекти чрез теоретичен анализ на съществуващи изследвания на международно признати учени и практики. Последното е израз на стремежа на дисертантката да посочи степента на изследване на разглеждания проблем в специализираната научна литература и да изведе оригинални доказателства за неговото особеното място и специфично значение за практиката на проектния мениджмънт.

Втората глава на дисертацията е посветена на обща рамка и конкретна методика на емпиричното изследване. Дефинирана е методика за синтезиране на модел на европейски и международни програми, като е предложен т.нар.

комплексна матрица. Описана е последователността при извеждане и валидиране на проект за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми – на базата на метод на експертните оценки.

В трета глава е представен проект за методология за управление на проекти, основаващ се на комплексно описание на избрани европейски и международни програми, предоставящи финансиране за разработване и изпълнение на проекти, което може да бъде използвано самостоятелно в качеството си на кратко ръководство за основните компоненти на тези програми, както и за критериите за допустимост за финансиране. Описани са избрани европейски и международни програми на ЕС, които са приложими за настоящия програмен период 2014 – 2020 г.

След всяка глава докторантката Росалия Касамска извежда основните проблеми, които са разглеждани във всяка част и откроява разработките, които според нея имат характер на приноси.

В заключението на дисертацията много синтезирано са изложени основните резултати от направеното в дисертацията изследване.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Докторантката представя справка за постигнатите от нея резултати с характер на научни приноси. Те са четири на брой и отразяват достоверно както достоинства на разработката в теоретичен, така и в практико-приложен план. Поставените в началото на дисертацията задачи и работна хипотеза са доказани в много висока степен в разработения дисертационен труд.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Приложена е справка за публикуваните от докторантката Росалия Касамска научни публикации. Те са: шест научни доклада, от които три са от докторантските конференции във ВУЗФ, публикувани в списанието на ВУЗФ - VUZF REVIEW и три доклада са публикувани в International Scientific Journal. В тях са популяризирани важни страни от проблематиката, обект на изследване в дисертационния труд. Така е изпълнено изискването за броя на публикациите по време на обучението в докторската програма и задължителните кредити, които се присъждат за публикационната дейност на докторантите.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Справката за изпълнение на минималните национални изисквания при защитата на такъв род разработки показва, че тези изисквания са изпълнени категорично – при необходим брой 80 точки, Росалия Касамска има изпълнение от 85 точки.

10. Лично участие на докторанта

Като отчитам практическия опит и участие на докторантката в изработването на проекти, имам всички основания да приема, че резултатите в дисертационния труд са нейно лично дело, резултат на собствените ѝ проучвания.

11. Автореферат

Авторефератът отразява точно съдържанието на дисертационния труд и най-съществените постижения на автора.

12. Критични забележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да се отправят критични бележки. Към тях се отнасят:

- силно увлечение към описателност, което особено проличава в първа глава. Почти на 70 страници се предава последователността на етапите при съставяне и изпълнение на проектите, дават се дефиниции, които не са новост за тази област на изследване;

- в дисертационния труд непрекъснато се използва бъдеще време. Независимо, че в увода са поставени ясно целите и задачите на изследването, пак във всяка глава се обещава в бъдещо време, какво ще се предприеме;

- налице са и някои повторения. На стр. 83 във втората глава на дисертацията отново се формулират обектът и предметът на „настоящата разработка“, след като това вече е направено в увода;

- въпросник за провеждане на експертни дълбочинни интервюта на български и английски би следвало да се изведе от основния текст и да се покаже като приложение (стр.96-101);

- на стр.112 се посочва, че дисертацията ще има и четвърта глава, а в действителност в представения за рецензиране вариант има само три глави.

Споменатите бележки не намаляват общото впечатление за стремеж към изчерпателност на изследваната тема и подробното ѝ анализиране.

Отправлям към авторката на дисертационния труд следния въпрос, по който тя да вземе отношение при защитата си:

- Какво има предвид докторантката, твърдейки на стр. 81, че „Методологията ще бъде валидирана от международно признати експерти в областта на управлението“? Кой експерти или експертни институции очаква да се произнесат по предложената от нея методология?

13. Лични впечатления

Имам впечатления от Росалия Касамска, от участието ѝ в проведените лекции по задължителната дисциплина „Икономикс“ и от обсъжданията на дисертацията преди вземане на решението за защита. Росалия Касамска има сериозен практически опит в управлението на проекти и работи с усърдие върху написването на дисертационния труд и свързаните с него публикации.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Започнатата работа от Росалия Касамска в представения дисертационен труд има възможност да бъде продължена и задълбочена. Тя може да приложи теоретичните постановки с практиката, в която вече има опит и възможности да постигне осезаеми резултати.

15. Заключение

Представеният за рецензиране дисертационен труд на Росалия Касамска на тема “Методология за управление на проекти, финансирани от европейски и международни програми“ отговаря на изискванията, произтичащи от ЗРАСРБ и Правилниците на обучаващата институция – Висшето училище по застраховане и финанси.

Като член на научното жури ще гласувам „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторантска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“ на Росалия Павлова Касамска за разработения от нея дисертационен труд.

17 юни 2019 г.

Рецензент:

проф.д-р Огняна Стоичкова